

บทที่ 4

การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอภิปราย

4.1 คำนำ

ชนชาติลาวถือกำเนิดขึ้นมาเป็นเวลาหลายพันปีได้มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองสืบทอดและปฏิบัติกันมาหลายชั่วคนแล้ว

ในด้านการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมชาวลาวแต่โบราณได้ฝากผลงานจำนวนมากมายาวเป็นมรดกให้แก่คนรุ่นหลัง สิ่งเหล่านั้นเป็นสมบัติอันล้ำค่าทางด้านสติปัญญา ซึ่งหาที่ใดไม่ได้อีกแล้ว งานวรรณกรรมแต่ละชิ้นเปรียบเสมือนตู้มหาสมบัติที่ล้ำค่าไปด้วยความรู้และมีสิ่งที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ในอดีตมีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาวรรณกรรมของลาวมาพอสมควร แต่การศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการเหล่านั้น ส่วนมากจะมุ่งไปเฉพาะเรื่องภาษา ตัวอักษร ประวัติศาสตร์ และศิลปะประเภทต่าง ๆ ส่วนการศึกษาในทางปรัชญานั้นยังไม่มีใครเคยศึกษามาก่อน จึงทำให้คำว่า “ปรัชญา” สำหรับชาวลาวเป็นเรื่องที่ลึกลับและเป็นสิ่งที่ไกลตัวเหมือนดังพูดถึงเรื่องดวงเดือนและดวงดาวเสียอีก ปรัชญาเป็นเรื่องที่แปลกประหลาดและอยู่ห่างไกลจากชาวลาวอย่างนั้นหรือผู้วิจัยจึงได้นำเรื่องนี้มาเป็นประเด็นศึกษาเพื่อให้ทราบว่าชาวลาวเคยสัมผัสหรือใกล้ชิดกับปรัชญาหรือไม่ เพื่อให้ได้คำตอบที่มีเหตุผลและมีข้ออ้างที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกมาเป็นฐานทางข้อมูล และนำแนวความคิดทางปรัชญาตะวันตกและปรัชญาอินเดียบางสำนักมาเป็นกรอบและเป็นเกณฑ์ในการวิจัย โดยบทนี้จะนำประเด็นต่าง ๆ ในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกมาวิเคราะห์ตามกรอบทางอภิปราย

4.2 ประเด็นวิเคราะห์เชิงอภิปรายในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก

ความหมายและเนื้อหาของอภิปราย ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทก่อนตอนข้างชัดเจนแล้ว ในประเด็นการวิเคราะห์นี้จึงไม่ได้นำมากล่าวซ้ำอีกเพียงแต่นำประเด็นที่เป็นกรอบในการศึกษาจริง ๆ มาเป็นตัวแบบเพื่อทำการ วิเคราะห์เนื้อหาในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก

อนึ่ง กรอบความคิดที่น่าสนใจมานั้นเป็นสิ่งที่ถอดจากแนวความคิดทางอภิปรายทุกสาขา และจะนำมาใช้เฉพาะกรอบที่จำเป็น ฉะนั้นในการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงเห็นว่าควรนำเอาอภิปรายบางสาขาเท่านั้นมาใช้เพื่อให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาของคัมภีร์ที่จะนำมาศึกษา

อีกประการหนึ่ง คัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและการจะศึกษาคัมภีร์ให้เข้าใจถ่องแท้จะต้องทำความเข้าใจกับลักษณะของพุทธปรัชญาในเรื่องของอภิปรัชญาด้วย เพราะว่าพุทธปรัชญานั้นเป็นปรัชญาที่เน้นหนักในความเป็นจริง ซึ่งเรียกว่า “สัจนิยม” อันเป็นกฎธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในโลก ไม่มีสิ่งใดบังคับกาลให้เป็นไปเรียกว่า “ธรรมชาตินิยม”¹

ในทางอภิปรัชญาพระพุทธเจ้าไม่ทรงโต้แย้งถกเถียงปัญหาโดยให้การยืนยันหรือทรงปฏิเสธในหลายเรื่อง เช่น

1. โลกเที่ยง (The world is eternal.)
2. โลกไม่เที่ยง (The world is not eternal.)
3. โลกมีที่สิ้นสุด (The world is finite.)
4. โลกไม่มีที่สิ้นสุด (The world is infinite.)
5. ชีวะก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น (The soul and the body are identical.)
6. ชีวะก็อย่างหนึ่ง สรีระก็อย่างหนึ่ง (The soul is one thing and the body another.)
7. ตถาคตเบื้องหน้าแต่ตาย ย่อมเป็นอีก (The Tathagata is after death.)
8. ตถาคตเบื้องหน้าแต่ตาย ย่อมไม่เป็นอีก (The Tathagata is not after death.)
9. ตถาคตเบื้องหน้าแต่ตาย ย่อมเป็นอีก ก็ใช่ ไม่เป็นอีก ก็ใช่ (The Tathagata both is and is not after death.)
10. ตถาคตเบื้องหน้าแต่ตาย ย่อมเป็นอีก ก็มิใช่ ย่อมไม่เป็นอีก ก็มิใช่ (The Tathagata neither is nor is not after death.)²

จากกรอบความคิดทางอภิปรัชญาที่ได้กล่าวมาในข้างต้น และจากทัศนคติของพุทธปรัชญาเกี่ยวกับเรื่องอภิปรัชญา ทำให้ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตประเด็นของการวิเคราะห์ชัดเจนขึ้นและกระทำการจัดเรียงขึ้นดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 แนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยา (Cosmology)

คัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกได้กล่าวถึงเรื่องโลก และเรื่องจักรวาลไว้ในหลาย ๆ ตอน เป็นการกล่าวถึงเรื่องราวของโลกมนุษย์และโลกของเทวดา อินทร์ พรหม อยู่ในสวรรค์ชั้นฟ้าต่างๆ ซึ่งผู้มีญาณวิเศษก็สามารถไปถึงโลกเหล่านั้นได้ หรือพระอินทร์ พรหม ก็ไปมาหาสู่ระหว่างโลกมนุษย์กับโลกอื่น ๆ ได้ ในโลกมนุษย์เองก็ยังแบ่งเป็นหลายอาณาเขต เป็นที่อยู่ซ้อนอยู่หลายมิติ เช่น เมืองยักษ์ เมืองนาค และสัตว์ป่าหิมพานต์อื่น ๆ

ความในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกได้กล่าวในแต่ละประเด็นดังนี้

¹ บุญมี แทนแก้ว, ปรัชญา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2536), หน้า 57-58.

² ม.ม.13/14/143; ศ.สพ.18/788/476.

4.2.1.1 เรื่องโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่

คนโบราณเคยเชื่อกันว่าบนโลกที่เราอาศัยอยู่นี้แบ่งเป็นหลายมิติ มีทั้งเทพและสัตว์หลายชนิดอาศัยอยู่ร่วมกับโลกมนุษย์ เช่น เทวดา เทวดา อารักษ์อยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ มียักษ์ นาค เปรีต เป็นต้น

ตามความเชื่อของคนโบราณ เทวดาและเทวดาอารักษ์นั้นมีอยู่ทุกหนทุกแห่งอยู่ร่วมกับโลกมนุษย์เราเช่น เทวดารักษาต้นไม้ใหญ่ รักษาห้วยน้ำ ลำธาร และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ส่วนยักษ์นั้นมีสถานที่อยู่ห่างจากมนุษย์พอสมควร แต่สามารถเดินไปมาหาสู่กันได้ สำหรับนาคนั้นเป็นพวกที่อาศัยอยู่ใต้น้ำและเป็นอาณาจักรหนึ่งนาน ๆ ก็จะขึ้นมาบนบกริมฝั่งแม่น้ำ

1) เรื่องที่กล่าวถึงพวกเทพ เทวดา และที่อยู่ของพวกเทพและเทวดา

...ยังมีเทวดาองค์หนึ่งชื่อว่า อาหัสสัถกะ ได้อยู่รักษาพระธาตุและพระบาทของพระพุทธเจ้า เทวดาองค์นั้นคือหลานของพระยาโสภณธรรมราช เมื่อได้จุติจากชาติที่เป็นหลานของพระยาโสภณแล้วก็ได้เกิดเป็นเทวดาอยู่รักษารอยพระบาทและพระธาตุยานาง³

...หนทางแห่งหนึ่งที่มีเทวดาองค์หนึ่งอยู่รักษาไม้โคธ ในชาติปางก่อนเทวดาองค์นี้เคยเป็นญาติกับพ่อค้าทั้งสอง⁴

...ยังมีเทวบุตร 4 องค์ องค์หนึ่งอยู่ที่ไม้กระทุ้ม องค์หนึ่งอยู่ที่ไม้หมากพิน องค์หนึ่งอยู่ที่ไม้ส้มสุก องค์หนึ่งอยู่ที่ภูเขาสิเนโร เทวบุตร 4 องค์นี้มีอายุยืนยาว⁵

2) เรื่องที่กล่าวถึงยักษ์ นาค และที่อยู่ของยักษ์และนาค

2.1) กล่าวถึงยักษ์และที่อยู่ของยักษ์

...เมื่อนั้นพระยาอาฬวี ผู้มีต้นหาติดข้องอยู่มากในอาหารความกิน พระองค์จึงได้วิ่งไล่เนื้อไปไกลเลงหลงอยู่ในป่าเข้าไปอยู่ในเขตแดนแห่งอาฬวกยักษ์ร้าย พระยาอภัยเข้าไปจับเอาพระยาอาฬวี⁶

...ในกาลนั้นยังมีพระยาอภัยอีกคนหนึ่งชื่อว่า สาตาศิริอภัยมันอยู่รักษาเขตแดนหนึ่ง มันจะไปประชุมร่วมกับยักษ์ทั้งหลายในสำนักพระยาเวสสุวัณ มันเหาะมาทางอากาศผ่านดงรังที่นั่น มันก็รู้ว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับอยู่ที่เรือนหลวงของอาฬวกยักษ์⁷

...พระยาอภัยใหญ่ก็เลื่อมใส ก็ประคองบาตรไปตามหลังพระพุทธเจ้ากับ

³ พระเจ้าเลียบโลกฉบับหอสมุดแห่งชาติลาว, ผูก 2 หน้า 3.

⁴ เรื่องเดียวกัน, ผูก 2 หน้า 22.

⁵ เรื่องเดียวกัน, ผูก 2 หน้า 49.

⁶ เรื่องเดียวกัน, ผูก 8 หน้า 17.

⁷ เรื่องเดียวกัน, ผูก 8 หน้า 28.

ทั้งเจ้าราชกุมารแล้วก็ลงมาจากจอมคอย ก็ลงมาถึงศาลาที่คนทั้งหลายสร้างไว้เป็นที่เอาคนมาถวาย
นั้น⁸

...ในภูเขาภูนั้นมียักษ์ตนหนึ่งอาศัยอยู่ยังมีขุนลัวะชื่อ อุตตระ ผู้เป็น
เจ้าเมืองต้องนำคนมาให้ยักษ์กิน 2 เดือน ต่อ 1 คน⁹

2.2) กล่าวถึงนาคและที่อยู่ของนาค

...พระพุทธองค์ทอดพระเนตรเห็นพญานาคตนหนึ่งเป็นสัตว์ร้าย กล้า
แข็งยิ่งนัก อาศัยอยู่ในคอยหินใหญ่ลูกหนึ่งทางทิศคั่นน้ำ¹⁰

...ยังมีพ่อค้าลัวะผู้หนึ่งมันเห็นพระตถาคตมาทอด (ถึง) ที่นี้ ก็มีใจใคร่
กราบไหว้บูชาตถาคตแต่เช้า แต่มันจะมาโดยง่ายไม่ได้เพราะว่ามีอรัญญ์ร้าย คือพญานาคตนนี้เป็น
ใหญ่จะมาก็มาได้เพราะกลัวตาย¹¹

เรื่องนาคนั้นนอกจากจะมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกดังที่กล่าว
มาแล้ว ยังมีอยู่ในวรรณกรรมและเรื่องตำนานบ้านเมืองของลาวเกือบทุกเรื่อง เช่น ในตำนานชาต-
หลวงเวียงจันทน์ ได้กล่าวไว้ว่า

“เมืองเวียงจันทน์เป็นเมืองที่พญานาคสร้างให้ หรือเนรมิตให้และเมือง
นี้แต่ก่อนไม่มีเมืองใดมารุกรานได้ เพราะพญานาคช่วยป้องกันเอาไว้ แต่ก็ถูกศัตรูล่อลวงให้ปีศุ
นาคเสีย เมื่อนาคขึ้นมาช่วยไม่ได้ นครเวียงจันทน์จึงถูกทำลาย และตำนานกล่าวว่าสถานที่ที่ปีศุ
นาคนั้นเป็นที่ตั้งพระราชอุทยานเวียงจันทน์ (แต่บางตำนานว่าราชด้า) จนมีกลอนกล่าวว่า

แต่ก่อน เวียงจันทน์พามีหน้า	นาคานาคช่วย
ครั้นว่า การอันใดมีแต่นาคจะเล็ดช่วย	บินขึ้นหมื่นพะลือ
เบิ่งมันมีดอื้อดี	มือละหมื่นปืนหา
บ่มีไผมาเรวรบ	ขาดเอาเราได้” ¹²

และในทำนองเดียวกันตำนานของพระบาทโพนสัน ได้กล่าวถึงเรื่องของนาคไว้ว่า

...ยังมีนาค 2 ตัวชื่อว่า สุกกะหัตถินาค และสังขละนาค อาศัยอยู่ถ้ำภูเขา
ใหญ่ในเงื้อมหินริมแม่น้ำโขง เมื่อพญานาคทั้งสองเห็นพระพุทธเจ้าก็ออกมาต้อนรับและกราบไหว้
พระพุทธเจ้าให้สันทข้าวอยู่ที่นี้ สุกกะหัตถินาคก็เอาตัวกวาดหินและดินกองขึ้นให้สูง และเพียงงามดี

⁸ เรื่องเดียวกัน, ผูก 8 หน้า 32.

⁹ เรื่องเดียวกัน, ผูก 9 หน้า 4.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, ผูก 5 หน้า 44.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, ผูก 5 หน้า 50.

¹² สีลา วีระวงศ์, วันนะคะติลาว (เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งชาติ, 2537), หน้า 150.

แล้วก็นิมนต์ให้พระพุทธเจ้าไว้รอยพระบาท เพื่ออุปัฏฐากรักษา พระพุทธเจ้าก็เสด็จไว้รอยพระบาทบนแผ่นหินใหญ่ ซึ่งสถานที่นี้จึงยังมีรอยพระบาท และเรียกว่า พระบาทโพชนคัน”¹³

3) ลักษณะของยักษ์และนาค

3.1) ลักษณะของยักษ์

ในวรรณกรรมของชาวลาวเกือบทุกเรื่องได้กล่าวถึงยักษ์เอาไว้ เช่นในงานวรรณกรรมและปฎิมากรรมหลาย ๆ อย่างได้สะท้อนให้เห็นถึงรูปร่างลักษณะของยักษ์ดังนี้

- ด้านศักดิ์ฐานะ โดยทั่วไปยักษ์จะอยู่ในฐานะเหนือมนุษย์ เพราะยักษ์จัดอยู่ในประเภทครึ่งมนุษย์ครึ่งเทพ แม้แต่เทวดาอารักษ์บางประเภทก็ยังอยู่ภายใต้การปกครองของยักษ์ ดังความปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกว่า

...ในกาลนั้นเทวดาทั้งหลายมีพระยาอาฬวกยักษ์เป็นหัวหน้ามีความปรารถนาใคร่ได้คนมาตั้งบ้านตั้งเมืองในบริเวณอาฬวีประเทศทั้งหมด เขาจึงพากันปรึกษารื้อกันแล้วอาณัติให้เทวดาองค์หนึ่งให้ไปแสวงหาภูตทางแอบคอยดูคนทุกบ้านทุกเมือง¹⁴

จากข้อความตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า พระยาอาฬวกยักษ์มีฐานะเป็นหัวหน้าของเหล่าเทวดา เมื่อมีการหารือกันเพื่ออยากให้คนมาตั้งบ้านตั้งเมืองอยู่บริเวณอาฬวีประเทศ จึงให้เทวดาองค์หนึ่งไปสอดส่องดูแลหาผู้คน หมายความว่า เทวดาองค์นั้นไปตามคำแนะนำหรือบัญชาของพระยาอัชฌาฬวก จึงแสดงให้เห็นว่ายักษ์มีฐานะอยู่เหนือมนุษย์และเทพบางจำพวกอีกด้วย ยักษ์มีฤทธิ์เดชหลายชนิดที่เก่งกว่ามนุษย์ เช่น การเหาะเหินบินได้ การมีอาวุธอันร้ายกาจประจำตัว และการเนรมิตรรูปร่างให้ใหญ่ให้เล็กได้ตามใจ ชอบอาศัยอยู่ในจอมคอยที่สูงมนุษย์ผู้จะปราบยักษ์ได้ต้องมีบารมีเก่งกล้า

- ด้านบุคลิก ยักษ์นั้นมีบุคลิกที่ขยาบช้ากล้าแข็งชอบราวเียบคเบียนมนุษย์และสัตว์ทั่ว ๆ ไป โดยกินเนื้อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายเป็นอาหาร ดังข้อความหลายตอนที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกและวรรณกรรมอื่น ๆ นอกจากนั้นยักษ์ยังชอบประพฤติดิปฏิบัติศีลธรรมและประเพณีของมนุษย์หลายอย่าง เช่น ยักษ์กุมภกันท์แอบขโมยเอานางสุมณฑาไปเป็นเมียในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย

- ด้านรูปร่าง ยักษ์มีรูปร่างคล้ายมนุษย์โดยมีอวัยวะเกือบทุกอย่างเหมือนมนุษย์ทั้งหมด จะมีข้อแตกต่างเพียงว่าร่างกายของยักษ์นั้นจะใหญ่กว่ามนุษย์ มีฟันที่ฟันออกจากปาก มีหน้าตาที่อัปลักษณ์น่าเกลียดน่ากลัว

¹³ พระครูถวีน วันนะลาด, ประหวัดพระบาทโพชนคัน (เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 2539), หน้า 38.

¹⁴ พระเจ้าเลียบโลกฉบับหอสมุดแห่งชาติลาว, ผูก 8 หน้า 4.

3.2) ลักษณะของนาค

- ด้านศักดิ์ฐานะ นาคนั้นจัดอยู่ในพวกครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์ ศักดิ์ศรีนาคจึงมีฐานะต่ำกว่ายักษ์ และต่ำกว่ามนุษย์ นาคนั้นมีอาณาจักรของตนเองอยู่ใต้พื้นบาดาล
- ด้านบุคลิก นาคเป็นพวกที่ชอบความสงบ คอยช่วยเหลือมนุษย์เมื่อได้รับความเดือดร้อน แต่นาคก็เป็นพวกที่หวงแหนเขตอาณา และเมื่อมีการล่วงล้ำดินแดนนาคก็จะต่อสู้และไม่ยอมใครง่ายๆ
- ด้านรูปร่าง นาคนั้นมีรูปร่างเหมือนพวกจระเข้ พวกงู ซึ่งเป็นธรรมชาติของสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ และนาคสามารถแปลงตัวให้เหมือนมนุษย์ได้ ในวรรณกรรมบางเรื่องกล่าวว่า นาคเคยสมสู่และแต่งงานกับมนุษย์

4.2.1.2 เรื่องโลกอื่นนอกจากโลกมนุษย์

1) เรื่องโลกอื่นในคัมภีร์พระเจ้าสิบโลก

โลกอื่นที่นอกจากโลกมนุษย์นั้นได้แก่ นรก สวรรค์ และชั้นพรหมต่างๆ อันเป็นบริวารที่อยู่ล้อมรอบโลกมนุษย์ ดังความในคัมภีร์พระเจ้าสิบโลกกล่าวถึงพวกเทพและที่อยู่ของเทพทั้งหลายว่า

...ในกาละนั้นมหาพรหมอันอยู่ในชั้นพรหมโลก ก็พ่อดูยังคนทั้งหลายในโลกมนุษย์ ผู้ควรปรารภณาเอาผลญาสัพพัญญูนั้นก็หาบ่ได้สักคน ก็เท่าเห็นแต่ชายผู้นั้นจับกายแม่มลายนํ้าสมุทรผู้เดียว¹⁵

...แม้ยักษ์เทวดาอันอยู่ชั้นฟ้าดาวทิพย์กายเหนือก็ลงมาเป็นอันมากมนุษย์ได้ฟ้าใคร ๆ ก็ไปไม่เหลือ เทวดาที่อยู่เบื้องบนก็มาไหว้กราบพระพุทธเจ้า¹⁶

...ในปีเบิกสันนั้น พระอินทร์ผู้เป็นเจ้าแก่เทวดาทั้งหลายจะเสด็จลงมาจากชั้นฟ้าดาวดึงส์มาตีกลองแก้วใบหนึ่งเป่าหอยสังข์ให้คนทั้งหลายในชมพูทวีปทั้งสิ้นให้ได้ยินได้ฟังทุกแห่ง¹⁷

...ท้าวจุลโลกบาลเทวดาคณายักษ์ คนธรรพ์ทั้งมวลในหมื่นโลกธาตุก็พร้อมใจกัน ลงมาตีดุริยางค์บรรเลงดนตรียัง 5 ประการ เสดพบมาเป็นโกลาหลเอิกเกริก ทั้งหมื่นโลกธาตุ¹⁸

...ทมิฬवादทั้งหลายเหล่านี้เป็นอันประมะแนนหนาอึ้งหนัก แม่นเขา

¹⁵ พระเจ้าสิบโลกฉบับหอสมุดแห่งชาติลาว, ผูก 1 หน้า 2.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, ผูก 4 หน้า 37-38.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, ผูก 10 หน้า 45.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, ผูก 11 หน้า 1.

ตายจากการเป็นทมิฬก็จะไปตกนรก ครั้นพ้นจากนรกขึ้นมา ก็จะเกิดเป็นทมิฬชาวคเชนเดิม¹⁹

...ดูก่อนอนันท์ ชักขเสนาคณนี้เมื่อถึงสรณคณนี้แล้วก็จะหมดอายุ จะไปเกิดในดุสิตสวรรค์โลก²⁰

จากตัวอย่างข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้เราเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างโลกมนุษย์กับโลกของเหล่าเทวดา อินทร์ พรหม จากคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกดังนี้

1. โลกที่อยู่บนสุด (นับแต่โลกมนุษย์ขึ้นไป) ได้แก่ พรหมโลก
2. ถัดจากพรหมโลกลงมาได้แก่สวรรค์โลก ชั้นฟ้า ดาวดึงส์
3. ถัดจากชั้นฟ้าดาวดึงส์ลงมาได้แก่ชั้นฟ้าดาวทิพย์
4. ถัดจากชั้นฟ้าดาวทิพย์ลงมา ยังมีโลกอีกมากมายอยู่ในระดับของโลกมนุษย์ เช่น มนินโลกราตุ ซึ่งมีเทวดายักษ์คนธรรพ์บางพวกอาศัยอยู่
5. อยู่ต่ำกว่าโลกมนุษย์ลงไปได้แก่ นรกซึ่งเป็นที่ทรมารคนที่ไม่สร้างบารมีสร้างกรรมไม่ดีเอาไว้

จากข้อมูลที่ได้จากคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวความคิดเรื่องโลกในพระพุทธศาสนาแล้วจะเห็นว่ามีความเหมือนกันและต่างกันดังตารางแสดงดังนี้

ทัศนะเรื่องโลกในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก

พรหมโลก
สวรรค์โลก
ชั้นฟ้าดาวดึงส์
ชั้นดาวทิพย์
โลกมนุษย์
ชั้นบาดาล
นรก/อบายโลก

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, ผูก 8 หน้า 16.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, ผูก 3 หน้า 26.

2) แนวคิดเรื่องภูมิ 31 ในพุทธปรัชญา

1. อบายภูมิ 4 (ภูมิที่ปราศจากความเจริญ)

- 1) นิรยะ (นรก)
- 2) ตีรจกานโยนิ (กำเนิดตี่รจกาน)
- 3) ปิตติวิสัย (แดนเปรต)
- 4) อสุรกาย (พวกอสุร)

2. กามสุดติภูมิ 7 (กามาวจรภูมิที่เป็นสุดติ, ภูมิที่เป็นสุดติที่ยังติดกับกาม)

- 1) มนุษย์ (ชาวมมนุษย์)
- 2) จาคุมหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ท้าวมหาราช 4 ปกครอง คือ ท้าวกุเวร หรือเวสสุวรรณ จอมยักษ์ครองทิศเหนือ, ท้าววิรูปักษ์ จอมนาครครองทิศตะวันตก, ท้าววิรุฬหก จอมกุมภัณฑ์ ครองทิศใต้, ท้าวธตรัฐ จอมคนธรรพ์ ครองทิศตะวันออก)
- 3) ดาวดึงส์ (แดนแห่งเทพ 33 มีท้าวมลักกะหรือพระอินทร์ปกครอง)
- 4) ยามา (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์)
- 5) ดุสิต (แดนแห่งเทพผู้เฒ่าอ้อมด้วยสิริสมบัติของตน)
- 6) นิมมานรดี (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการเนรมิต)
- 7) ปรนิมิตวสวัตดี (แดนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนิรมิตให้)

3. รูปาวจรภูมิ 16 (ชั้นท้องเที่ยวอยู่ในรูปพรหม)

ก. ปฐมฌานภูมิ 3 (ระดับปฐมฌาน)

- 1) พรหมปาริสังขา (พวกบริษัทบริวารมหาพรหม)
- 2) พรหมปุโรหิตา (พวกปุโรหิตมหาพรหม)
- 3) มหาพรหมา (พวกท้าวมหาพรหม)

ข. ทุติยฌานภูมิ 3 (ระดับทุติยฌาน)

- 4) ปริตตภา (พวกมีรัศมีน้อย)
- 5) อัปมาณภา (พวกมีรัศมีประมาณไม่ได้)
- 6) อากัสสรา (พวกมีรัศมีสุกปลั่งชันไป)

ค. ตติยฌานภูมิ 3 (ระดับตติยฌาน)

- 7) ปริตตสุภา (พวกมีลำรัศมีงามน้อย)
- 8) อัปมาณสุภา (พวกมีลำรัศมีงามประมาณมิได้)
- 9) สุกกัณหา (พวกมีรัศมีงามกระจ่างจ้า)

ง. จตุตถฌานภูมิ 7 (ระดับจตุตถฌาน)

- 10) เวหิปปลา (พวกมีผลไพบูลย์)
- 11) อสัณฺณิสัตว์ (พวกสัตว์ไม่มีสัญญา)
- 12) อวิหา (เหล่าผู้ไม่เสื่อมจากสมบัติของตน, ผู้คงอยู่นาน)
- 13) อคัปปา (เหล่าผู้ไม่เคยทำความเดือดร้อนแก่ใคร)
- 14) สุตัสสา (เหล่าผู้คงงามน่าทศนา)
- 15) สุตัสสี (เหล่าผู้มองเห็นชัดเจน)
- 16) อกนิฏฐา (เหล่าผู้ไม่มีความด้อยหรือเล็กน้อยกว่าใคร)

4. อรูปาวจรภูมิ 4 (ชั้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในอรูปพรหม)

- 1) อากาสนัญญายตนภูมิ (ชั้นที่เข้าถึงภาวะมีอากาศไม่มีที่สุด)
- 2) วิญญานัญญายตนภูมิ (ชั้นที่เข้าถึงภาวะมีวิญญาณไม่มีที่สุด)
- 3) อาภิญญายตนภูมิ (ชั้นที่เข้าถึงภาวะไม่มีอะไร)
- 4) เนวสัญญานาสัญญายตนภูมิ (ชั้นที่เข้าถึงภาวะมีสัญญาที่ไม่ใช่ไม่มี

สัญญาที่ไม่ใช่)²¹

จากการประมวลแนวความคิดเรื่องโลก ที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกและจากแนวความคิดเรื่องภูมิ 31 ของพระพุทธศาสนาทำให้เข้าใจว่าแนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้นได้ออกมาจากแนวความคิดเรื่องภูมิ 31 นั้นเอง เพียงแต่ในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกได้กล่าวถึงบางภูมิและบางชั้นเท่านั้น เช่นในกลุ่มภูมิที่ 3 คัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกได้กล่าวถึงข้อมหาพรหมอันอยู่ชั้นมหาพรหมา (ชั้นที่ 3 ในจำนวนรูปาวจรภูมิ 16) ในกลุ่มภูมิที่ 2 (โลกมนุษย์และเทวโลก) ในภูมินี้คัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกได้กล่าวถึงโลกมนุษย์และเทวโลกอีกบางชั้น เช่น ชั้นดุสิต ชั้นดาวดึงส์ และชั้นจาตุมหาราชิกา อันเป็นสวรรค์ชั้นที่มีท้าวมหาราชทั้ง 4 ครองอยู่แต่ละทิศ

นอกจากภูมิ 31 ที่กล่าวมาแล้ว แนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกยังเชื่อว่ายังมีโลกอีกมากมายดังความที่กล่าวว่า “หมื่นโลกธาตุ” ที่อยู่รอบล้อมภูมิทั้ง 31 และโลกของมนุษย์ด้วย

3) ลักษณะของพรหมและเทวดาทั้งหลาย

- ลักษณะของพรหม : พรหมคือผู้ประเสริฐ, เทพในพรหมโลก เป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับด้วยกาม พรหมมีอยู่ 2 ประเภท คือ รูปพรหม 16 และอรูปพรหม 4

²¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์, ฉบับประมวลธรรม (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 316-319.

- ลักษณะของเทวดา : เทล่ำเทวดานั้นเป็นพวกเทพที่มีความสมบูรณ์และความสูงส่งกว่ามนุษย์โดยทั่วไป เทวดาแต่ละชั้นที่สูงขึ้นไปจะมีความสมบูรณ์มากขึ้นไปเทล่ำเทพและเทวดานั้นตามแนวความคิดของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก พบว่ามีอยู่ 6 ระดับชั้น นับแต่ชั้นจาตุมหาราชิกา อันเป็นที่อยู่ของท้าวมหาราช ที่ปกครอง 4 ทิศจนถึงชั้นปรนิมมิตวสวัตดี แต่ในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้น เทวดาจะมีอยู่ทุกหนทุกแห่งทำหน้าที่ช่วยเหลือมนุษย์ตามคำบัญชาของมหาพรหมในชั้นพรหมต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว เทวดานั้นมีทั้งพวกรักษาน้ำเช่น มณีเมขลา อยู่หน้าดิน เช่น พวกพระภูมิ อารักษ์ในที่ต่าง ๆ และพวกที่อยู่ในอากาศอีกมากมาย

สรุปเปรียบเทียบกรอบความคิดทางอภิปรัชญา เรื่อง จักรวาลวิทยากับแนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก

แนวความคิดทางจักรวาลวิทยาที่น่าเสนอเป็นกรอบนั้นมี 4 ทศนะที่สำคัญ เช่น

1. จิตนิยม ถือว่าโลกมี 2 แบบ คือโลกของสสาร และโลกของจิต โลกของจิตนั้นเป็นต้นแบบและเป็นสิ่งคงทนถาวร ถ้าถือตามนัยนี้แนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของจิตนิยมจะพบว่าไม่ตรงกันหลายประเด็น เช่น แนวความคิดของจิตนิยมที่ถือว่าจิตเท่านั้นที่เป็นต้นตอของสรรพสิ่งในจักรวาล แต่แนวความคิดเรื่องโลกในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้นถือว่าโลกธาตุต่าง ๆ เป็นสิ่งมีอยู่จริง อีกประการหนึ่งแม้ว่าแนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกจะไม่ระบุชัดว่าเป็นแบบจิตนิยมหรือสสารนิยม แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าทศนะคติในการอธิบายโลกของคนโบราณนั้นไม่เหมือนแนวความคิดแบบจิตนิยมของตะวันตก ที่ว่าสรรพสิ่งในโลกมาจากสภาวะจิต
2. สสารนิยม ถือว่าโลกของสรรพสิ่งมีสภาพเป็นสสารเท่านั้น นักปรัชญากลุ่มนี้ถือว่าโลกของเราเป็นดาวพระเคราะห์ดวงหนึ่งใน 9 ดวง ที่โคจรรอบดวงพระอาทิตย์ และก็เป็นเพียงจุดหนึ่งเล็ก ๆ เท่านั้นในระบบสุริยจักรวาลอันกว้างขวาง

แนวความคิดเหล่านี้หากดูในโครงสร้างของโลกตามแบบสสารนิยมและแนวความคิดเรื่องโลกที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกแล้วเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจหลายประการรวมทั้งความเหมือนกันและความต่างกันดังนี้

- ความเหมือนกันแนวความคิดเรื่องโลกแบบสสารนิยม และแนวความคิดเรื่องโลกที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกเห็นว่า โลกมนุษย์มีกลุ่มโลกอื่น ๆ ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันและใกล้เคียง เช่น คัมภีร์ของพระเจ้าเลียบโลกเชื่อว่า มีชั้นพรหมโลก เทวโลก และอบายโลก ที่อยู่รอบล้อมโลกมนุษย์ นอกนั้นยังมีโลกอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่อยู่ห่าง ๆ ในแนวความคิดของสสารนิยมเชื่อว่ามีความพระเคราะห์เป็นกลุ่มกับโลกมนุษย์ที่อยู่ในวงโคจรรอบดวงอาทิตย์ เช่น ดวงจันทร์ ดาวพระอังคาร ดาวพฤหัสบดี ดาวศุกร์ และอื่น ๆ นอกจากนี้แล้วยังมีหมู่ดาวอีกมากมายหากเทียบกับคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก ก็คือหมื่นโลกธาตุ นั่นเอง

- ความแตกต่าง ทักษะเรื่องโลกและจักรวาลตามแนวคิดของศาสนิกชนนั้นถือว่าโลกและจักรวาลทั้งปวงมีอยู่ก็เฉพาะแต่โลกที่เป็นสสารที่สามารถเห็นได้ สัมผัสได้ และพิสูจน์ได้ด้วยวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่แนวความคิดเรื่องความมีอยู่ของโลกและจักรวาลในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้นไม่เฉพาะแต่สิ่งที่สัมผัสได้หรือใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้เท่านั้น ยังมีโลกแห่งความเป็นจริงอีกมากมายที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงได้ เช่น เทวโลก พรหมโลก ทั้งรูปภูมิและอรูปภูมิ

3. ธรรมเนียม ถือว่าจักรวาลและโลกประกอบไปด้วยสิ่งธรรมดาเท่านั้น สิ่งธรรมดานั้นมีหลายชนิดหลายแบบ บางอย่างจับต้องได้เห็นได้ หรือพิสูจน์ได้ด้วยวิทยาศาสตร์ แต่มีบางอย่างวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถเข้าถึงได้ สัมผัสไม่ได้ แต่มีอยู่จริงตามธรรมชาติไม่มีใครสร้างขึ้น

แนวความคิดนี้ยังเหมือนกับแนวความคิดของพุทธปรัชญา ซึ่งพุทธปรัชญานั้นเป็นปรัชญาที่เน้นหนักในความเป็นจริง ซึ่งเรียกว่า “สังนิยม” อันเป็นกฎธรรมชาติ ซึ่งมีอยู่ในโลกไม่มีสิ่งใดบันดาลให้เป็นไปเรียกว่า “ธรรมชาตินิยม” ซึ่งเป็นข้อความที่อ้างมาแล้วในข้างต้น

ฉะนั้น หากจะมองในความเหมือนกันเห็นว่า แนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกมีความเหมือนกันในบางประการ คือ

ประการแรก ที่เหมือนกันนั้น ทั้งสองแนวความคิดยอมรับว่าสภาวะที่เป็นจริงของธรรมชาตินี้เป็นความจริง

ประการที่สอง ความเป็นจริงนั้น อันหมายถึงสรรพสิ่งนับทั้งโลกและจักรวาลไม่มีสิ่งบันดาลให้เป็นไป

ประการที่สาม โลกและจักรวาลนั้นไม่เฉพาะแต่สิ่งที่สัมผัสได้หรือพิสูจน์ได้ด้วยวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังมีโลกแห่งความเป็นจริงอีกหลายโลกที่ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และเครื่องมือวิทยาศาสตร์ แต่สิ่งเหล่านั้นมีอยู่จริง

ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่าคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกมีแนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลแฝงอยู่ ความคิดเรื่องโลกและจักรวาลที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้น จัดได้ว่าเป็นความคิดที่เป็นระบบซึ่งเป็นการอธิบายถึงการมีอยู่ของโลกมนุษย์และโลกอื่น ๆ ใดในระดับหนึ่งตามทักษะและความเชื่อของคนโบราณ

อีกประการหนึ่ง แนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกเป็นแนวความคิดที่ใกล้เคียงกับลัทธิธรรมชาตินิยมตามแนวปรัชญาตะวันตกมากที่สุด

4.2.2 แนวความคิดเรื่องการสร้างโลก (Cosmogony)

ในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกไม่ได้มีการกล่าวโดยตรงว่าโลกสร้างขึ้นมาจากวิธีใด

และใครเป็นคนสร้าง โลกมีอยู่อย่างนิรันดรหรือโลกมีวิวัฒนาการด้วยตัวเองมาอย่างไร

แต่เมื่อพิจารณาคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกให้รอบคอบแล้วพบว่า มีเนื้อหาบางประเด็นและมีข้อความบางอย่างที่ทำให้เข้าใจว่า แนวความคิดเรื่องการสร้างโลกนั้นได้แฝงอยู่ในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกดังความว่า

...เหตุที่ทำให้ น้ำมหาสมุทรแห้งไปตามที่ได้อธิบายไว้ว่า น้ำมหาสมุทรเป็นรูกว้างได้ 100 โยชน์ น้ำป็นเป็นเกลียวลงไปถูกเปลวไฟนรกเป็นอันดาลล้าชิ่งนักหยดใส่ไฟหรือไม่ก็เป็นเหมือนน้ำหยดลงยังมีปูดัวหนึ่ง ใหญ่กว้างได้ 500 โยชน์ มันมีวิบากเกิดมากับโลกจนตรบสิ้นกับปี ปูดัวนั้นก็ใช้ลำตัวมันปิดรูสะดือทะเลไว้ เมื่อไฟนรกพุ่งขึ้นถึงอกของมัน ๆ ก็รู้สึกร้อนก็ผลอดตัวขึ้น น้ำมหาสมุทรก็พุ่งเป็นเกลียวลงในรูสะดือทะเลไป เมื่อเป็นเช่นนั้น น้ำมหาสมุทรก็แห้งลดลงไปเล็กน้อย เมื่อเปลวไฟนรกไม่พุ่งขึ้นมาถูกตัวของมัน ๆ ก็ใช้อกปิดรูสะดือทะเลไว้ เหตุนี้ น้ำทะเลจึงขึ้นมานิดหน่อย เมื่อใดปูดัวนั้นร้อนมันยกอกมันขึ้น น้ำมหาสมุทรก็แห้งลงเป็นเกลียวลงไป เหตุนี้ น้ำมหาสมุทรเลยแห้งไปทีละเล็กละน้อยจนเป็นเหตุให้พระยาสิงสุโทนาเรือมาถึงไว้ที่เชิงเขาและน้ำสมุทรแห้งไปจึงทิ้งเรือทองคำไว้ที่ระหว่างก้อนหินนั้น เป็นเวลานานยิ่งจนเรือทองคำกลายเป็นผาเรืออยู่ที่เชิงเขาทองคำแห่งนี้เลยได้ชื่อว่า “คอยผาคำ” ²²

และอีกตัวอย่างหนึ่งความได้กล่าวถึงเรื่องคชสารตัวหนึ่งว่า

...มันได้สดับรับฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วก็รำพึงว่า “ถูกต้องได้กระทำบาปอันหนักยิ่ง” เมื่อมันคะนึ่งเช่นนี้ก็สะดุ้งตกใจกลัวบาปที่ได้กระทำมาเป็นอันมาก มันก็เบื่อโทษในวิภวสสาร ก็เลยสมาทานเอาศีล 5 ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่นแล้วก็เข้าไปอยู่ในถ้ำคอยหินก้อนใหญ่ อดทนรักษาศีลไม่กินอาหารได้ 7 วัน ก็เลยตายไปยังเกิดในสวรรค์เทวโลก ครบ 8 วัน ร่างกายของมันก็ยุบกลายเป็นหินเป็นดินไป ...เลยเกิดเป็นคอยถูกหนึ่งมีรูปร่างสัณฐานเป็นดังรูปคชสารที่ปรากฏแก่โลกส่วนเลือดเนื้อของมันก็กลายเป็นแม่น้ำไหลออกมาจากท้องคอย ²³

ตัวอย่างที่กล่าวมานั้นถึงแม้ว่าไม่ได้กล่าวถึงการสร้างโลกไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาตามความหมายของข้อความตัวอย่างจะพบประเด็นที่ควรแก่การนำมาศึกษาดังนี้

1. เรื่องการแห้งลงของน้ำมหาสมุทร
2. เรื่องการกำเนิดของคอยผาคำ
3. เรื่องการกำเนิดของคอยที่มีรูปร่างเหมือนคชสาร

4.2.2.1 เรื่องการแห้งลงของน้ำมหาสมุทรอันมีสาเหตุเพราะน้ำป็นเป็นเกลียวลงไปแล้วทำให้น้ำมหาสมุทรแห้งลงทีละเล็กละน้อย ทำให้เกิดมีแผ่นดินใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แนว

²² พระเจ้าเลียบโลกฉบับหอสมุดแห่งชาติลาว, ผูก 9 หน้า 43.

²³ เรื่องเดียวกัน, ผูก 7 หน้า 42-43.

ความคิดเช่นนี้มันเป็นการสื่อให้เห็นว่า เดิมทีนั้นบนหน้าโลกที่พวกเราอาศัยนี้ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยน้ำ แต่เนื่องจากน้ำแห้งลงจึงเกิดมีแผ่นดินกว้างออกเรื่อย ๆ แนวความคิดเช่นนี้ตรงกับทฤษฎีของนักธรณีวิทยาบางกลุ่มที่ออกมายืนยันว่าดินที่มนุษย์อาศัยอยู่นี้เมื่อก่อนเคยเป็นทะเลซึ่งยังมีร่องรอยของซากสัตว์ทะเลบางชนิดฝังอยู่ใต้ดิน

ทัศนะความเชื่อที่ว่าเดิมทีนั้นน้ำท่วมแผ่นดิน แต่เพราะเหตุปัจจัยบางอย่างทำให้น้ำแห้งลงทีละเล็กละน้อยที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้นมันเปรียบเสมือนจะบอกว่าโลกได้มีวิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ ตามกฎเกณฑ์และปัจจัยในตัว ซึ่งไม่มีใครเนรมิตขึ้นมา และโลกก็ไม่ใช่สิ่งที่เป็นอยู่อย่างสมบูรณ์แบบอย่างนิรันดร์ แต่เป็นสิ่งที่วิวัฒนาการและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4.2.2.2 เรื่องกำเนิดของคอยผาคำ

ตำนานการกำเนิดคอยผาคำ เป็นสิ่งที่สื่อให้เห็นว่าสรรพสิ่งที่เป็นอยู่และมีอยู่ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่วิวัฒนาการมาจากเหตุและปัจจัยอันใดอันหนึ่ง ดังความในตัวอย่างว่า “น้ำสมุทรแห้งลงไปทีละเล็กละน้อยจนเป็นเหตุให้พระยาสิงสุโทหึงเรือทองคำไว้ที่ระหว่างก้อนหินนั้นเป็นเวลานานยิ่งจนเรือทองคำกลายเป็นผาเรืออยู่ที่เชิงเขาทองคำแห่งนี้เลยได้ชื่อว่า “คอยผาคำ”

จากตัวอย่างที่นำเสนอมาเห็นได้ว่า ผาเรือที่อยู่เชิงคอยทองคำนั้น คือเรือทองคำของพระยาสิงสุโทหึงนั่นเอง แต่ผ่านการเวลายาวนานได้กลายเป็นหินเป็นดินจนเป็นคอยขึ้นมา

4.2.2.3 เรื่องการกำเนิดของคอยที่มีรูปเหมือนคชสาร

ตำนานของคอยลูกนี้มีอยู่ว่า เมื่อคชสารรับเอาศีล 5 แล้วเกิดความเบื่อหน่ายยังโทษ ยังบาปกรรมที่สร้างมาจึงเข้าไปในถ้ำอดอาหารถึง 8 วันก็ตายไป ร่างกายมันเป็นดินเป็นหินแล้วเกิดเป็นคอยลูกหนึ่ง เลือดก็กลายเป็นแม่น้ำสายหนึ่งไหลออกจากท้องคอย

ข้อความตัวอย่างที่กล่าวมานั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นในบนโลกนี้ล้วนแต่มีวิวัฒนาการมาตามลำดับ และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

แนวความคิดในการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกลักษณะนี้จึงดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกับทฤษฎีวิวัฒนาการแบบจักรกลของสเปนเซอร์ ซึ่งถือว่าโลกเรานั้นเดิมทีเป็นเพลิงไหม้ครั้งแรกแล้วไหม้เพลิงเหล่านั้นค่อย ๆ วิวัฒนาการมาเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ...

ฉะนั้น แนวคิดเรื่องการสร้างโลกที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกจึงมีความใกล้เคียงกับแนวความคิดที่ว่าโลกมีวิวัฒนาการแบบจักรกลในอภิปรัชญาตะวันตก

4.2.3 ปรัชญาเกี่ยวกับอัตตา (Philosophy of self)

คำว่า “อัตตา” หมายถึงจิตอันคงตัวในบุคคล²⁴ ตามแนวคิดของนักปรัชญาตะวันตก อัตตาเป็นสิ่งที่ไม่กินที่อยู่เหนือกาลและเทศะในตัวของผู้คนนั้นประกอบด้วยสองส่วน

²⁴ กิริติ บุญเจือ, สารานุกรมปรัชญา, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 280.

คือ ส่วนที่เป็นร่างกาย และส่วนที่เป็นจิตหรืออตฺตา ส่วนที่เป็นร่างกายนั้นมีการกำเนิดและการดับ ส่วนที่เป็นจิตนั้นเป็นอมตะคงทนถาวร

ในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้น ความบางตอนได้กล่าวถึงเรื่องกายและจิตถึงความ ที่กล่าวถึงคชสารตัวหนึ่งว่า

...มันได้สดับรับฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วก็รำพึงว่า “ถูกก็ได้กระทำให้บาปอัน ยิ่งหนักยิ่ง” เมื่อมันคะเนเช่นนี้ก็สะดุ้งตกใจกลัวบาปที่ได้กระทำให้เป็นอันมาก มันก็เบื่อโทษใน วัฏสงสารก็เลยสามทานเอาศีล 5 ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น แล้วก็เข้าไปอยู่ในถ้ำคอยหินก้อนใหญ่ อด ทนรักษาศีลไม่กินอาหารได้ 7 วัน ก็เลยตายไปบังเกิดในสวรรค์เทวโลกครบ 8 วัน ร่างกายของมัน ก็ยุบกลายเป็นหินเป็นดินไป²⁵

และอีกตัวอย่างหนึ่งความได้กล่าวถึงการตายของโยคี และลัษณะของว่า

...เมื่อโยคีและขุนแสนทองใกล้จะถึงแก่กรรมเขาทั้งสองได้นำหินก้อนหนึ่งใหญ่ เท่าเตียงนอนปิดปากถ้ำที่นั่นไว้แล้วโยคีผู้นี้ก็ชำระร่างกายให้บริสุทธิ์ นอนหันศีรษะเข้าไปข้างใน ถ้ำ เหยียดปลายเท้าออกมาทางนอกปากถ้ำ วิญญาณของโยคีก็ออกจากร่างไปเกิดเป็นเทวดาองค์ หนึ่ง อยู่รักษาราคูเจ้าที่นั่น แม้นขุนแสนทองเมื่อใกล้จะตายมีจิตเจตนาคิดขังอยู่ในวัตถุสิ่งของ แห่งมันมาก เมื่อจุติตายไปก็เลยได้ไปเกิดเป็นเปรต เป็นอรัญญเฝ้าสมบัติอยู่ที่ภูเข²⁶

จากข้อความตัวอย่างที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นแนวความคิดเรื่องจิตและกาย ตามความเชื่อของชาวโบราณว่า

1. มนุษย์ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนกาย และส่วนที่เป็นจิต
2. ส่วนที่เป็นกายนั้นมีการเกิดและการแตกดับไปตามกาลอันควร
3. ส่วนที่เป็นจิตนั้นมีการเวียนว่ายตายเกิดใหม่ตามกรรม หมายความว่า ถ้ามี กรรมดีก็จะได้ไปกำเนิดในที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ และขยับใกล้เข้าสู่นิพพานเร็วกว่า ถ้าทำกรรมไม่ดีก็จะ ได้ไปกำเนิดในชั้นนอบาย แนวความคิดในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกไม่ได้หมายถึงว่า ส่วนที่เป็นจิต นั้นจะเป็นอมตะแต่อย่างใด

ฉะนั้น แนวความคิดเรื่องกายและจิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกเมื่อ เปรียบเทียบกับกรอบแนวความคิดเรื่องอตฺตาในปรัชญาตะวันตกและแนวคิดเรื่องกายและจิตของ ปรัชญาตะวันออกบางส่วนแล้วพบว่า

1. แนวความคิดเรื่องอตฺตาของปรัชญาตะวันตกและแนวความคิดเรื่องจิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกนั้นมีความเหมือนและต่างกันดังนี้

²⁵ พระเจ้าเลียบโลกฉบับหอสมุดแห่งชาติลาว, ผูก 7 หน้า 42.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, ผูก 12 หน้า 2.

1.1 ความเหมือนกัน แนวความคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาตะวันตกและแนวความคิดเรื่องจิตในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก ถือว่ามนุษย์ประกอบไปด้วยส่วนที่เป็นจิตและส่วนที่เป็นกาย ส่วนที่เป็นจิตนั้นมีความสำคัญกว่าส่วนกาย

1.2 ความต่างกัน แนวความคิดเรื่องอัตตาในปรัชญาตะวันตกนั้นถือว่าจิตหรือวิญญาณอมตะในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก ถือว่าจิตมีการเวียนว่ายเกิดใหม่ แต่ไม่ใช่สิ่งอมตะ เป็นเพียงการวนเวียนเพื่อเข้าสู่นิพพาน ในส่วนของร่างกายตามความคิดของจิตนิยมบางลัทธิ ถือว่าร่างกายนั้นเป็นสิ่งต่ำต้อยเป็นที่กักขังจิต แต่แนวความคิดในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกไม่ได้ถือว่าร่างกายมีความเลวร้ายแต่อย่างใด

2. แนวความคิดเรื่องจิตและกายในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก มีความใกล้เคียงกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญา อนัตตา คือความไม่มีตัวตนของวิญญาณตามคำสอนของปรัชญาเถรวาท วิญญาณเกิดดับอยู่ตลอดเวลา ไม่มีสิ่งคงตัวที่เป็นตัวตนผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่มีสารัตถะอวชฐานหรือสิ่งรองรับใด ๆ ทั้งสิ้น ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงเกิดดับอยู่ตลอดเวลา ²⁷

พุทธปรัชญาปฏิเสธตัวตนอันแท้จริงที่มีอยู่ในตัวบุคคล จึงมีคำถามตามมาว่าชีวิตใหม่หลังตายไปแล้วจะเป็นไปได้อย่างไร ถ้าหากปฏิเสธว่าไม่มีอัตตา เพราะโดยหลักการแล้วพุทธปรัชญายอมรับการเกิดใหม่ พุทธปรัชญาจึงอธิบายถึงการเกิดใหม่ตามกฎแห่งกรรมและเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏจนเข้าสู่นิพพาน แนวความคิดเช่นนี้จึงใกล้เคียงที่สุดหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นอันเดียวกับแนวคิดเรื่องจิตและกายในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกที่ถือว่าผู้ใดได้บำเพ็ญบารมีสูงสุดแล้วจะได้ไปเกิดในชั้นที่สูงขึ้นไปจนถึงนิพพาน

4.3 สรุปแนวความคิดเรื่องอภิปรัชญาที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก

1. ประเด็นที่นำมาศึกษา ได้แก่

จักรวาลวิทยา (Cosmology)

แนวคิดเรื่องการสร้างโลก (Cosmogony)

ปรัชญาเกี่ยวกับอัตตา (Philosophy of Self)

สาขาที่ไม่ได้ทำการวิเคราะห์ ได้แก่

ภววิทยา (Ontology)

เทววิทยา (Theology)

²⁷ กิรติ บุญเจือ, สารานุกรมปรัชญา, หน้า 271.

เนื่องจากว่าทั้งสองสาขานี้ไม่มีประเด็นที่ชัดเจนปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก โดยเฉพาะเทววิทยานั้นไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคัมภีร์เล่มนี้เลย ส่วนภววิทยานั้นประเด็นไม่ค่อยชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำมารวมกับอภิปรัชญาสาขาอื่น ๆ ที่เลือกมาศึกษา เช่นจักรวาลวิทยา และปรัชญาเกี่ยวกับอตตะ

2. แนวความคิดเรื่องจักรวาลวิทยาที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก มีสาระสำคัญบางประการเช่น

- นอกจากโลกมนุษย์แล้วยังมีโลกอื่น ๆ อีกนับไม่ถ้วน
- โลกและจักรวาลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมีหลายประเภท เช่น โลกที่สัมผัสได้ และสัมผัสไม่ได้ แต่มีอยู่จริง
- แนวความคิดเรื่องจักรวาลวิทยาที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกใกล้เคียงกับแนวความคิดเรื่องโลกและจักรวาลของปรัชญาธรรมชาตินิยม

3. แนวความคิดเรื่องการสร้างโลกที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกมีเนื้อหาสำคัญบางประการคือ

- ไม่มีใครสร้างโลกขึ้นมา
- โลกกำเนิดขึ้นโดยธรรมชาติและมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
- แนวความคิดเรื่องการสร้างโลกจึงใกล้เคียงกับแนวความคิดวิวัฒนาการแบบจักรกลในอภิปรัชญาตะวันตก

4. ปรัชญาเกี่ยวกับอตตะที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกมีเนื้อหาสำคัญบางประการคือ

- คัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกได้กล่าวถึงเรื่องจิตและกายของมนุษย์ หมายความว่ามนุษย์มีส่วนประกอบที่เป็นจิตและกาย
- คัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกไม่ได้ยืนยันว่าจิตเป็นอตตะที่อมตะ แต่จิตก็แยกจากร่างกายเมื่อตายไป แล้วจิตจะไปเกิดใหม่ตามกรรมที่สร้างมา และเมื่อเข้าสู่นิพพานถือว่า ได้จบสิ้นการเวียนว่ายตายเกิดตามกฎแห่งกรรม
- แนวความคิดเรื่องวิญญาณที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกจึงเป็นอนัตตาในพุทธปรัชญาคือไม่มีอตตะที่ถาวร

5. เรื่องของพรหมันในปรัชญาฮินดู ผู้วิจัยได้นำเอาแนวความคิดทางอภิปรัชญาในปรัชญาฮินดูมาเพื่อเปรียบเทียบกับแนวความคิดทางอภิปรัชญาที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลก จากการพิจารณาละเอียดแล้วเห็นว่าคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกไม่มีอิทธิพลจากแนวความคิดทางอภิปรัชญาฮินดูเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง

6. เรื่องรหัสนิยม แนวความคิดเรื่องอภิปรายที่ปรากฏในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกมีบางสิ่งที่เป็นความจริงแต่ไม่สามารถรู้ได้และอธิบายได้ทางประสาทสัมผัสแต่มีอยู่จริง การอ้างสิ่งที่มีอยู่จริงที่อยู่เหนือผัสสะนั้นจึงเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกับแนวความคิดเรื่องรหัสนิยม ดังความในคัมภีร์พระเจ้าเลียบโลกที่กล่าวถึงสิ่งปฏิกิริยาว่า “พระพุทธรเจ้าทรงกระทำอิทธิปฏิกิริยด้วยพุทธานุภาพบังคับพญานาคให้มีร่างกายและจิตใจอ่อนเพลีย ไม่สามารถจะเคลื่อนไหวได้”²⁸

...พ่อค้าคนหนึ่งนำผ้าขาวมาปูรองพระบาท พระพุทธรเจ้าทรงเช็ดพระบาทแล้วเอาพระบาทคืบผ้าขาวโยนให้พ่อค้าก็กลับกลายเป็นทองคำ²⁹

...พระพุทธรเจ้าทรงรู้แจ้งในวารจิตแห่งเทพยดาทั้งหลาย จึงทรงกระทำปฏิกิริยาเหาะขึ้นไปสู่อากาศทรงนิรมิตพระพุทธรเจ้าเป็น 2 องค์ 3 องค์ 5 องค์ 10 องค์ 20 องค์ จนถึง 1,000 องค์³⁰

²⁸ พระเจ้าเลียบโลกฉบับหอสมุดแห่งชาติลาว, ผูก 2 หน้า 18.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, ผูก 5 หน้า 37.

³⁰ พระเจ้าเลียบโลกฉบับหอสมุดแห่งชาติลาว, ผูก 2 หน้า 18.